ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 212 ՏԱՍՆԵՒԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Ուրբաթ 1 Դեկտեմբերի 1895 Ուրբաթ 1 Դեկտեմբերի ՏԱՍՆԵՒԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 212

Տարեկան 10 րուբլի, վեց ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ. ամիսը՝ 1 ր., հատով՝ 5 կ.
Բաժանորդ գրւում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը:

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція «Норъ-Даръ» կամ Tiflis Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ին մինչև 2-ը: Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուներով Յայտարարութիւնների քառին 2 կ., ռեկլամների համար կրկնապատիկ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

(ՏԱՍՆԵՒԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Քաղաքական գրականական ամենօրեայ թերթը 1896-ին կըհրատարակւի *Թիֆլիսում* նոյն դիրքով և ծրագրով ամեն օր, բացի կիրակի և տօներին հետևող օրերից:

Տարուայ ընթացքում «Նոր Դար»-ը լոյս կըտեսնի առնուազն 220—225 համար:

«Նոր-Դար»-ը ստանում է *սեպհական* հեռագրեր և ունի նշանաւոր կեդրոններում *յատուկ* թղթակիցներ:

«Նոր-Դար»-ի տարեկան գինն է 10 րուբլի, վեց ամսուանը՝ 6 րուբլի: Թիֆլիսից դուրս՝ ամիսը 1 ր. 50 կ., հատով դուրսը՝ 7 կ., Թիֆլիսում՝ 5 կոպ.:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ և այլ հեռաւոր երկրների բաժանորդները վճարում են տարեկան 40 ֆրանկ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ բաժանորդները վճարում են տարեկան՝ 8 դոլլար:

«Նոր-Դար»-ին բաժանորդ են գրւում իւրաքանչիւր ամսի 1-ից միայն:

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ բաժանորդ են գրւում միմիայն «ՆՈՐ-ԴԱՐ»-ի խմբագրատանը:

Խմբագրատունը գտնւում է Պուշկինսկայա փողոցում, Սկուերի դիմաց:

Օտար քաղաքներից բաժանորդ գրւողները դիմում են խմբագրութեանը այս հասցէով Тифлисъ, въ Редакцію ежедневной газеты „НОР-ДАРЪ“ կամ (Caucase, rédaction du journal «Nor-Dar».

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ. Առաջիկայ տարուայ համար յուշել ենք տալ «Նոր-Դար»-ի համար նոր տառեր իւր բոլոր պիտոյքներով:

Եթէ բաժանորդների թիւը սովորականից աւելանայ, «Նոր-Դար»-ը լոյս կըտեսնի շաբաթը եօթ անգամ, յամենայն դէպս բոլոր հայ թերթերից «Նոր-Դար»-ը աւելի համարներ կըտայ իւր բաժանորդներին:

Խմբագրութիւնս իւր ջանքը չի խնայիլ թերթի բովանդակութիւնը ճոխացնելու ընտիր նիւթերով և հետաքրքրելի դարձնելու կարեւոր տեղեկութիւններով:

Խմբագրութիւնս կունենայ ի միջի այլոց և եւրոպական նշանաւոր կեդրոններից յատուկ թղթակցութիւններ:

Շուտով մամուլին կըյանձնուի

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

ՍԿԶԲԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ

ԳՐԵՑ

Ս. ՍԱՊԱՀ-ԳԻՒԼԵԱՆ

Գինը տպագրութիւնից առաջ՝ 1 ր., իսկ յետոյ՝ 1 ր. 50 կ.: Բաժանորդագրութիւնն ընդունւում է «Նոր-Դար»-ի խմբագրատանը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

—

Զէյթունի ապստամբութիւնը:
Իրերի դրութիւնը Տրապիզոնում:
«Ռուս. գործակալութեան» հեռագրերը:
Քրոնիկոն. — Խմբագրութեան կողմից: Նորին Մեծութիւնների Թագադրութիւնը: Բիւզանդական հետազօտութիւն: Դուխոբորների գիւղեր: «Արաքս» հանդէսը: Իգմիրլեանի պատկերը: Մարցիչ: «Նոր-Դար» նուէրող:
Ճանապարհորդական յիշատակարանից:
Թղթակցութիւններ. — Նամակ Թիւրքիայից—Կ. Պոլիս: Նամակ Պարսկաստանից—Էնկելի: Շուշի: Նուխի:
Քաղաքական. — Քաղաքական լուրեր:
Հեռագրեր:
Բանասիրական. — Գիտական շարժում:
Տեղեկատու:
Յայտարարութիւններ:

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

—

Թուրքաց արտաքին գործերի մինիստր Թեֆֆիկ փաշան, խօսակցութիւն ունենալով մի թղթակցի հետ, ի միջի այլոց, ասել է նրան հետևեալը Զէյթունի ապստամբների մասին.

«Զէյթունում ապստամբները սպանել են իրենց գերի բռնած թուրքերից մի քանիսին: Այժմ ապստամբների դէմ պատերազմ մղելու գործը յանձնուած է փորձուած զօրավար Էդհեմ-փաշային: Նա հրամաններ է տւել կարելուն չափ խոյս տալ (?) արիւն թափելուց: Փոքր Ասիայի վիլայէթների մէջ խաղաղացման գործը կատարելապէս աջող է (?) գնում»:

ԻՐԵՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՏՐԱՊԻԶՈՆՈՒՄ

—

Տրապիզոնից, Նոյեմբերի 21-ից (դեկ. 3-ից) հեռագրում են.

«Քաղաքում և վիլայէթում կատարեալ անդորրութիւն է տիրում (??): Վալի Մուհամմեդ-Կադրի փաշայի կարգադրութեամբ ուսէ զէնք կրելը խստիւ արգելուած է: Ցանցաւորներին ձերբակալում են ռեդիֆների պահնորդ զինուորները»:

«ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ» ՀԵՌԱԳՐԵՐ

—

ԼՈՆԴՈՆ, 25 Նոյեմբերի. — «Daily News»-ին հեռագրում են Կ. Պոլսից, որ Սայիդ-փաշայի փախստի անմիջական պատճառի մասին հաւաստի ոչինչ յայտնի չէ: Ասում են, որ սուլթանը Սայիդին հարց ու փորձ էր արել, թէ որտեղից են ծագում յեղափոխական յայտարարութիւնները, և առաջարկել է նրան իւր բոլոր ազդեցութիւնը գործ դնել այդպիսի յայտարարութիւնների առաջն առնելու: Սայիդը պատասխանել է, թէ յայտարարութիւնների հեղինակներին չի ճանաչում և որովհետև այլևս պաշտօնի մէջ չէ, ուստի և չի կարող կատարել սուլթանի կամքը: Սուլթանն իբր թէ յանդիմանել է Սայիդին, թէ նա գլուխ է անցած յեղափոխական շարժման:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 24 Նոյեմբերի.—Սայիդ-փաշայի փախուստն այստեղ խոր տպաւորութիւն թողեց: Սայիդը խնդրեց Կերրիին, որ իրեն և իւր 12 տարեկան որդուն ապաստանարան տայ այն բանից յետոյ, երբ սուլթանը ապարդիւն կերպով առաջարկելով Սայիդին նորից յանձն առնել մեծ եպարքոսի պաշտօնը, այնքան երկար ժամանակ պահել էր նրան պալատի մէջ, որ Սայիդը վախեցել էր, թէ մի գուցէ բանտարկէ իրեն: Չորեքշաբթի գիշերը, սուլթանի յանձնարարութեամբ, կոմսը Թեֆֆիկը և պետական խորհրդի նախագահը գնացին անգլիական դեսպանատուն այն ժամանակ, երբ Կերրին քնած էր, և ապարդիւն կերպով համոզում էին Սայիդին վերադառնալ իւր տունը: Հինգշաբթի օրը Թեֆֆիկն այցելեց Կերրիին և խնդրեց նրան ճնշումն գործ դնել Սայիդի վրայ, բայց Կերրին մերժեց այն հիման վրայ, թէ Սայիդը խնդրել է, որ իրեն պաշտպանէ: Դեսպանները հաւաքուեցան Կամբոնի մօտ դրութեան մասին խորհրդակցելու:

ՎԻԵՆՆԱ, 24 Նոյեմբերի.—«Polit. Corresp.»-ին հեռագրում են Կ. Պոլսից, որ Սայիդի փախուստը մեծ աղմուկ հանեց և ընդհանուր ցաւ պատճառեց դիպլոմատիքական շրջաններում այն պատճառով, որ այդ դէպքին պատճառ դարձող յարակից հանգամանքները զարմանալի կերպով նման են Քեամիլ և Ռիզա փաշաների գործին: Բարձր պաշտօնեաների կողմից շատ մարդիկ են գնում անգլիական դեսպանատուն, Սայիդի մօտ:

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Առաջիկայ 1896 թ. «Նոր-Դար»-ին նոր բաժանորդ գրւողները կարող են «Նոր-Դար»-ի համարները ստանալ գրւելու օրից:

—

Թիֆլիսի նահանգապետը դիմել է քաղաքագլխին խնդրելով, որ սա քաղաքային խորհրդին առաջարկէ քաղաքի կողմից ընտրելու երկու պատգամաւոր, որոնք ներկայ պիտի լինեն Նորին Կայսերական Մեծութիւնների Թագադրութեան հանդիսին: Այդ մասին զեկուցումը պիտի քննուի քաղաքային խորհրդի առաջիկայ երկուշաբթի օրուայ, դեկտեմբերի 4-ի նիստին:

Բացի քաղաքի կողմից ընտրուած երկու պատգամաւորից, Նորին Մեծութիւնների Թագադրութեան հանդիսին

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

—

Ներողութիւն, ընթերցող.-Ինժ. Բազէնի գիւտը և նրա նշանակութիւնը: Հեռանկարլուսանկար. յաջող փորձ և յոյսեր: Ռամզայի գտած նոր գազային մարմինը. Նրա գոյութիւնը արևի մէջ.—Լուսնի վրայ կեանք կայ, թէ ոչ. Նրա մակերևոյթի կազմութիւնը. փորձեր.—Լուսանկարի դերը աստղաբաշխութեան մէջ. աստղերի լուսանկարը. լուսանկարը որպէս խուզարկու ոստիկան երկնքում:

—

Ներողութիւն եմ խնդրում ընթերցողներիցս, որ երկար ժամանակ, հակառակ իմ ցանկութեանս, անկարող եղայ շարունակել այն տեղեկութիւնները, որոնք, իմ կարծիքովս, անհրաժեշտ են իւրաքանչիւր մարդու համար՝ եթէ նա ապրում է մտաւոր կեանքով, եթէ նրան հետաքրքրում են մարդկային մտքի աստիճանական քայլերը դէպի առաջ, նրա հնարագիտութիւնը:

Բայց ի՞նչ արած. ես չեմ մեղաւոր, որ գործը խանգարուեց, կիսատ մնաց,—հայ թերթի աշխատակիցը իրաւունք չունի յատկապէս մի գործով պարապելու…

Ի՛նչ էլ որ լինի, պիտի աշխատեմ գոնէ այսուհետև աւելի անընդհատաբար հաղորդել տեղեկութիւններս, որոնք այժմ այնքան շատ են հաւաքուած, որ չգիտեմ որը հաղորդեմ, և որը թողնեմ, մանաւանդ որ վախենում եմ, թէ կըրկնութիւնների մէջ էլ կ'ընկնեմ:

⁂

Ֆրանսիացի ինժենէր Բազէնը մի նոր գիւտ է արել նաւաշինութեան մէջ, որից մեծամեծ օգուտներ են սպասւում: Նա պատրաստել է մի նոր ձևի նաւ, որ անիւների վրայ հաստատուած լինելով ջրի վրայ գլորւում, անցնում է ուղիղ այնպէս, ինչպէս կառքը ցամաքի վրայ: Նաւի գլխաւոր շէնքը ջրից բարձր է կանգնած, ուստի և շփման պակասութիւնից ընթացքի արագութիւնը աւելանում է: Բազէնը իւր նաւի կաղապարը փորձել է ծովային ըսպանների առաջ և աջողութիւն է գտել: Նա Սէն-Դընիում շինել է տալիս մի մեծ նաւ 131 ֆուտ երկարութեամբ և 39 ֆ. լայնութեամբ, որ բանելու է Լամանշի նեղուցում՝ Դիէպի և Նիւհաֆէնի միջև: Այդ նաւը մի մեծ տախտակամած կըլինի, երկու կողմից ամրացած երեքական մեծ անիւներով: Եթէ այս նաւը աջող գործադրութիւն ունենայ, այն ժամանակ պիտի շինուի աւելի մեծ նաւ՝ ովկիանոսների վրայ բանելու համար: Այդ նաւը կ'ունենայ 8 անիւ, ամեն մէկը 21—23 ֆուտ բարձր ջրի մակերևոյթից: Տախտակամածի վրայ հաստատուած կըլինին մեքենաները, կաթսաները, ճամբորդների սենեակները, սեղանատունը և այլն: Անիւների տրամագիծը կըլինի 72 ֆուտ (10 սաժէնից աւելի), իսկ շրջապատը 225 ֆուտ: Բազէնը հնարել է մի նոր ջրաշարժ անիւ, որ անդադար պիտի շարժուի: Այդպիսի նաւով կարելի պիտի լինի 100 ժամուայ մէջ Հաւրից Նիւ-Եորք հասնել:

⁂

Մարդկային միտքը երբեք չի կարող մի դրութիւնից գոհ մնալ.—նա շարունակ նոր բան, անյայտի պատճառը գտնել է աշխատում: Առաջադիմութեան ամեն մի քայլ յաջորդ քայլի գրաւականն է:

Ներկայումս, օրինակ, մարդիկ ոչ միայն հեռագրի միջոցով հազարաւոր վերստերից կարողանում են իրարու միտք հասկանալ, այլ և հեռախօսի միջոցով մինչև անգամ իրար հետ կանգնած զրոյց անել, իրարու ձայն լսել: Բայց, ինչպէս երևում է, մարդու համար այդ էլ բաւական չէ. նա ուզում է, որ հազարաւոր վերստերից հեռագրաթելի միջոցով իւր սիրելիների պատկերն ունենայ, հազարաւոր վերստերով հեռուն կատարուած մի որ և իցէ դէպքի, մի որ և իցէ անձի լուսանկարն ունենայ, տեսնէ… Կարելի՞ է այդ:

Որ այդ բանը կարելի է, այդ մասին ոչ մի կասկած չէ մնում. նոյն իսկ կարելի է ասել, արդէն կատարուած բան պէտք է համարել դա:

*

Տեխնիկները վաղուց հնար էին մտածում հեռագրալարի միջոցով հեռուն լուսանկարներ և այլ պատկերներ հաղորդել, և նրանց փորձերը կարելի չէ ասել, թէ անաջող են անցել: Կազելլին, Էդիսոնը, Լենուարը և ուրիշները մինչև անգամ առանձին գործիքներ էին հնարել, որոնց միջոցով այդ բանը հնարաւոր էր դարձել: Դրանք թէև, ի հարկէ, որպէս առաջին փորձ կարելի էր բաւարար համարել, բայց ընդհանուր գործադրութեան համար այնքան էլ բաւարար չէին, ուստի և ընդհանուր գործադրութիւն չստացան, մանաւանդ որ գործիքներն էլ շատ բարդ էին:

Մնում էր գործը ապագային, որն անշուշտ աջողութեամբ պիտի լուծէր այդ խնդիրն էլ: Որ այդ այդպէս է, կարելի է գուշակել ամերիկացի Ամըշտուցի հնարած գործիքից, որն երկրորդ, և այն շատ նշանաւոր քայլ կարելի է համարել դէպի առաջ:

*

Ամշտուցի գործիքը շատ պարզ է և սրամիտ.—նա աշխատում է լուսանկարչական նեգատիւը (ժխտական պատկերը) ռելիէֆ (բարձրաքանդակ պատկերի) վերածել, որ հետևեալ կերպով է գլուխ գալիս.—Նեգատիւը դնում են ժելատինեայ զգայուն թերթի վրայ, որը կարող է տաք ջրի մէջ լուծուել, և դնում են արևի տակ, որի ազդեցութեամբ ժելատինը անլուծելի է դառնում: Արևի ճառագայթները նեգատիւի միջոցով ժելատինի մէջ հաւասարապէս չեն թափանցում,—պայծառ տեղերում աւելի խորն են թափանցում, իսկ մութ տեղերում—ոչ այնքան խոր: Իսկ երբ այնուհետև ժելատինի թերթը տաք ջրով լուանում են, նրա վրայ ստացւում է լուսանկարի ռելիէֆ պատկերը, որի վրայ ամենամութ տեղերին համապատասխան է լինում ժելատինի ամենաբարակ շերտը, և ընդհակառակն: Այդ ստացուած պատկերը ամրացնում են գլանակի վրայ, որի երկարութեամբ շարժւում է մի ասեղ՝ փափուկ ծայրով: Երբ գլանակը շարժում են, ասեղը յաջորդաբար դիպչում է պատկերի բոլոր կէտերին, երբեմն վեր և երբեմն ներքև շարժուելով, նայելով ժելատինի հաստութեան: Ասեղը հաղորդակցութիւն ունի մի էլէքտրական գործիքի հետ, որը երբեմն զօրեղացնում և երբեմն մեղմում է էլէքտրականութեան ոյժը՝—քանի վեր բարձրանայ ասեղը, այնքան էլ հոսանքը նուազ կըլինի, և ընդհակառակն: Էլէքտրական հոսանքը թելի վրայով գնում է միւս կայարանը, ուր շուրջ անցնելով մի երկաթեայ թիթեղի վրայ, մերթ ուժով և մերթ թեթևակի ձգում է նրան դէպի ինքը: Թիթեղը միացած է մի մետաղեայ ասեղի հետ, որը պտտում է առաջին կայարանում եղած գլանակի շուրջ, բայց ներկայ պիտի լինին և ուրիշ երկու պատգամաւորներ Թիֆլիսի նահանգի ազնուականութեան կողմից, որը այդ մասին արտակարգ նիստ է ունենալու դեկտեմբերի 17-ին, վրաց ազն. բանկի շինութեան մէջ։

—

Այսօր, ուրբաթ, դեկտեմբերի 1-ին Կովկասի գիւղատնտեսական ընկերութեան մէջ պ. Ի. Դանիէլովիչը կարդալու է իւր տնտեսական և գիւղատնտեսական հետազօտութիւնը Երևանի նահանգի մասին։ Ընթերցման սկիզբը նշանակուած է երեկոյեան ժամը 8-ին։

—

Կովկասի զինուորական շրջանի հրամանատարի յանձնարարութիւնների պաշտօնեայ գեն.-լէյտ. Սուրովցևը և Կովկասի կառավարչապետի դիւանի զինուորական-ժողովրդական վարչութեան մասի կառավարիչ գնդապետ Գրեբենչիկովը, որոնք առանձին յանձնարարութեամբ գնացած էին դուխաբորների գիւղերը, ներկայումս, «Նով. Օբ.»ի ասելով, վերադարձել են Թիֆլիս։

—

Պետերբուրգից պ. Սիմէօն Գուլամիրեանը հեռագրով խնդրում է մեզ հրատարակել, որ իւր «Արաքս» հանդէսը լոյս է տեսել։

—

Կ. Պոլսից մենք ստացանք ամենապատիւ Տ. Իզմիրլեան պատրիարքի լուսանկարը, որ դուրս է եկած Աբդուլլահ եղբայրների պալատական լուսանկարչատանից։ Լուսանկարը հանուած է երեք դիրքով, մէկը վեղարով, միւս երկուսն առանց վեղարի։ Պոլսի մեր թղթակցի ասելով, այս լուսանկարն ամենաաջողուածն է, և իսկապէս եթէ համեմատելու լինինք Աբդուլլահ եղբայրների հանած լուսանկարը սրբ. Իզմիրլեանի Թիֆլիսում տարածուած միւս լուսանկարների հետ, գրեթէ ոչ մի նմանութիւն չենք գտնի։

—

Առաջիկայ տարուանից, ինչպէս լսել է «Նով. Վր.»-ն, մտադրութիւն կայ վերակազմելու Վոլգայի ափերին և հարաւային նահանգներում, նմանապէս և Վոլինի նահանգում գտնուած գերմանական գաղութների դպրոցները։ Այդ գաղութներում եղած դպրոցների տեղ, բացի Սարեպտայի դպրոցներից, գիւղական երկդասեան և միդասեան դպրոցներ կըհիմնուին, որոնք ամբողջապէս ենթարկուած կլինին լուսաւորութեան մինիստրութեան իրաւասութեանը ընդհանուր հիմամբ, և իւրաքանչիւր գաղութում, որ կունենայ հազարից աւելի բնակիչ, կըբացուի ժողովրդական տարրական մի դպրոց։ Աւելի քիչ բնակիչ ունեցող գաղութներում դրագիտութեան դպրոց կըբացուի։ Այդ դպրոցներում դասատուութիւնը, բացի կրօնից, կըկատարուի բացառապէս ռուսաց լեզուով։ Գաղթականների այդ դպրոցների վերահսկողութիւնը կըյանձնուի նահանգապետներին։

—

ՄԱՐՑԻՑ (Լօռի).—Լօռին կարծես կենդանութիւն է առել երկաթուղու շինութեան պատճառով։ Լօռու ձորերը լիքն են բազմաթիւ մշակներով, միայն ցաւալին այս է, որ մշակների մեծ մասը Տաճկաստանի Թուրքեր և յոյներ են, նոյնպէս իտալացի և մենգրելներ, իսկ տեղական բնակիչներից շատ քիչ մշակներ կան։

Մերոնք դէպքից օգուտ քաղել չգիտեն։ Ցորենը արժան է այս տարի Լօռում, իսկ միւս ուտելիքները՝ ոչ այնքան։

—

Տիկին Եղիսաբէթ Տէր-Դաւթեանը ըստ սովորականի 30 րուբլի ուղարկելով մեզ, առաջիկայ 1896 թուականի համար երեք օրինակ «Նոր-Դար».ի բաժանորդ է գրուել, երկու օրինակը թողնելով խմբագրութեանս տնօրինութեանը։

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑՍ *)

—

Զ.

Խոստացել էի գրել յիշատակարանումս Ռուսիայում ապրող մեր ազգայնոց ինձ վրայ թողած տպաւորութեան մասին։ Ահա 15 օր է, որ վերադարձել եմ Ռուսիայից և մտածում եմ թէ ինչ գրեմ…։ Եթէ նկարագրեմ մանրամասնօրէն այն, ինչ որ տեսայ, գուցէ շատ շատերի համար անհաճոյ երևի. իսկ եթէ գրեմ այն, ինչ որ չկայ նրանց մէջ, կըլինէր ստախօսութիւն և աչքակապութիւն… Իսկ եթէ լռեմ,—խոստմունքս կատարած չեմ լինի… Վերջապէս վճռեցի ազատուել այս հոգսից ու գրեցի յիշատակարանումս այս հարցի մասին խելութիւնը, միայն շատ համառօտ և սահմանափակ։

Ռոստովում ապրում են բաւական շատ հայեր, մեծ մասամբ Նոր-Նախիջևանցի են, իսկ մնացեալները Կովկասի և Պարսկաստանի կողմերից են գաղթել։ Ռոստովի վաճառականութեան մեծ մասը հայերի ձեռքումն է. Նոր-Նախիջևանցիք քաղաքի ամենալաւ մասերումն ունին հոյակապ տներ և հարուստ խանութներ, և շնորհիւ քաղաքի դիրքին, նրանց գործերը միշտ յաջող են եղել։ Նշանաւոր է պ. Զարուխչեանի ռեստորանը, որ իւր օրինակելի ճաշակով և յարմարութիւններով եզակի է ամբողջ Ռուսիայում։ Ուրեմն հայը Ռոստովում, իբրև մասնաւոր մարդ, լաւ է ապրում և յաջող է նրա գործը. իսկ ինչ է անում նա իւր հասարակական պարտականութեան կողմից,—համարեա թէ ոչինչ։ Ունին նա այնտեղ եկեղեցի, քահանայ և ուսումնարան. իսկ բարեգործական ո՞ր և է հաստատութեան մասին գաղափար անգամ չունին այնտեղ։ Նոյնն են այստեղ և՛ Նոր-Նախիջևանցիք. իսկ իրենց քաղաքում, Նոր-Նախիջևանում, նրանք ջեռնում են հայրենիքի սիրով և կարօտով, հետաքըրքըրւում ու ընդունում են այն ամեն հասարակական լաւ բաները, ինչ որ առաջարկւում են նրանց, գտել են միշտ յաջողութիւն։ Նոր-Նախիջևանցին կարող է պարծենալ իւր եկեղեցիներով, ծխական ու միջնակարգ դպրոցներով, բարեգործական շատ տեսակ հիմնարկութիւններով և առատաձեռն նուիրատու բարերարներով ու կտակարարներով։ Միայն շատ ցաւալի է, որ քահանաներն այստեղ էլ իրենց դիրքի մէջ չեն. քիչ բացառութեամբ ամենքն էլ տգէտ են։

Ռոստովից մինչև Մոսկուա տանող Վորոնեժի և Խարկովի երկաթուղու գծի վրայ գիւղերում և քաղաքներում ապրում են սակաւաթիւ հայեր, գրեթէ բոլորն էլ անընտանիք են և բոլորն էլ մանր խանութպաններ։ Կարծեմ վնաս չէր լինիլ, եթէ մէկ բանիմաց և կամքի տէր շրջող քահանայ նշանակուէր սրանց համար։

Մոսկուայում հայերը աւելի բազմաթիւ և աւելի կշիռ ու վարկ ունին, քան թէ Պետերբուրգում։ Ցաւելով նկատեցի, որ երկու մայրաքաղաքներումն էլ հայերի մէջ հասարակական կեանք գրեթէ չկայ։ Երկու տեղերումն էլ կայ մի ինչ որ եկեղեցական խորհուրդ, որը միայն ձևի համար կարծես գոյութիւն ունի։ Վերջերս մտածում էին ծխ-եկեղեցական ուսումնարան բանալ թէ Պետերբուրգում և թէ Մոսկուայում, սակայն ասածներն ու գրածներն մնացին անգործադրելի։ Փոքր ինչ հասարակական կեանքին զարկ տուողներն երկսեռ հայ ուսանողներն են, որ տարէնը մէկ անգամ հայկական երեկոյթներ են սարքում որ և է բարեգործական նպատակով։ Ուսանողները ունին իրենց կասսան, որով օգնում են չքաւոր ուսանողներին. բայց ցաւալի է որ վերջիններս, ըստ մեծի մասին, պարտազանց են գտնւում և չեն վերադարձնում կասսային իրենց ստացած նպաստները։ Ուսանողների աշխատութեամբ լոյս տեսան մի շարք ժողովրդական և մանկական գրքոյկներ. դրանք անխոնջ և անխարդախ գործողներ և ազգային լաւ ներկայացուցիչներն են երկու մայրաքաղաքներումն էլ։

Մոսկուայի հայ վաճառականներն բաւականանում են ամենայն օր բորսայում իրար տեսնելով ու իրենց գործերի մասին խօսելով միայն։ Իսկ Պետերբուրգում գրեթէ ամէն մէկը իրեն համար է ապրում։ Ուրախալի է, որ գոնէ կիրակի օրերը թէ Պետերբուրգում և թէ Մոսկուայում, հայերի մեծամասնութիւնը եկեղեցի է յաճախում, միմեանց այցելութիւն է տալիս։

Ռոստովից մինչև Վլադիկավկազ տանող երկաթուղու գծի գրեթէ բոլոր կայարաններումն էլ կան հայեր, մեծ մասը վաճառականներ են. կան և կալուածատէրեր, յաջող գործեր ունին սրանք և լաւ հայեր են։ Ցաւում եմ, որ շտապով անցայ այդ տեղերից և յիշատակարանս այդ կողմից աղքատ մնաց. կաշխատեմ ուրիշ անգամ լցնել այս պակասը, երբ լաւ կըծանօթանամ Արմաւրի և Վլադիկավկազի հետ։

Ն. Ս.

Թիֆլիս, 17 Նոյեմբերի

*) Տես «Նոր-Դար» № 209.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

(«Նոր-Դար»-ի թղթակցից)

—

ԷՆԶԵԼԻ, 22-ին Նոյեմբերի։ «Նոր-Դար»-ի ընթերցողները յիշում են անշուշտ այն, որ յայտնի հարուստ Լիանոզեանը խոստացել էր Էնզելի մի դպրոց կառուցանել, սակայն դե իւր խոստումնքը չիրագործած, անցեալ տարի, Նալթայում սրտի պայթումից յանկարծամահ եղաւ։

Էնզելիում դպրոց ունենալու կարևորութիւնն օր ըստ օրէ զգալի է դառնում, տեղական ժողովուրդը աշխատում է իրականացնել այդ միտքը, սակայն նիւթական սուղ պայմանները ստիպում են առժամանակ յետ կանգնել այդ ձեռնարկութիւնից։

Ի դէպ է ասել, որ մեր ժողովուրդը այնքան միջոցների մասին չէ մտածում, որքան որ սիրում է առաջնորդ ունենալ և հետևել նրան։ Այդ առաջնորդը հանդիսացաւ Թումանեանների գործակալը, որի աշխատութեան շնորհիւ կարճ ժամանակամիջոցում այդ միտքը իրականացաւ։

Դպրոցը բացուեց երկու ամիս առաջ 18 աշակերտ և աշակերտուհիներով։ (Առայժմ տղաներն և աղջիկները միասին են սովորում, և առաջիկայ ուսումնական տարուայ սկզբից կըբացուի առանձին օրիորդական դպրոց)։

Դպրոցը ունի իւր հոգաբարձական կազմութիւնը, որը աշխատում է թոշակներով և նպաստներով ծածկել դպրոցի ծախսերը և, ինչպէս լսում ենք, այս տարուայ բիւջէն ծածկել են և դեռ մի գումար էլ աւելացած է առաջիկայ տարուայ համար։

Ասում են, որ հանգուցեալ Լիանոզեանի որդին, իւր հօր խոստումը յարգելով, ինքը կամենում է շինել տալ դպրոցը։ Երևի շուտով կըլինի այդ, և եթէ այդ խոստումը ճիշտ է, աւելի լաւ կըլինէր, որ շուտով սկսուէր շինութիւնը, որովհետև դպրոցը վարձով է կառավարւում, և տարին շուտով կըլրանայ։

Ուրախալի է և այն, որ Էնզելին դեռ կոյր, տղայական կուսակցութիւններից ազատ է, համերաշխութիւնը միահամուռ է. ցանկալի է, որ գործողները տեղի չտային անախորժ երևոյթների։ Ուսու

որը մամով է պատուած։ Թիթեղի ուժով կամ թեթև չարժման համեմատ էլ այդ ասեղը մտնում է մոմի վրայ և հանում ցանկացած պատկերը։ Այսպէսով կըստացուի մոմէ ռելիէֆ, որը գալվանոպլաստիկայի միջոցով դժուար չէ մետաղեայ դարձնել։

Ասում են, որ այս գործիքը թէև շատ գեղարուեստական նկար չէ արտադրում, բայց և այնպէս առայժմ գոհացուցիչ է համարւում։

⁂

Մենք արդէն առիթ ենք ունեցել հաղորդելու, որ անգլիացի գիտնական Ռամզայը օդի մի նոր բաղադրիչ մասը գտաւ, որին արգոն անուանեց։ Ռամզայը այնուհետև ցանկանալով աւելի ևս հաստատուն կերպով ապացուցանել իւր գիւտի ճշմարտութիւնը, փորձեց արգոն հանել կլեւիտ կոչուած հանքի միջից, քանի որ այդ հանքի մէջ յայտնի էր, որ օզոն կայ։ Նա յաջող փորձ ունեցաւ, բայց միևնոյն ժամանակ մի նոր գիւտ էլ արեց, որ ոչ պակաս նշանակութիւն ունի։

Արդէն ընթերցողներին յայտնի է, որ երկնային մարմինների բաղադրութիւնը ուսումնասիրելու ամենաուղիղ միջոցը. նրանց արձակած ճառագայթը վերլուծութեան ենթարկելն է։ Ի միջի այլոց՝ ուսումնասիրելով արևի լուսապատկերը. տեսնում էին առանձին լուսոյ շերտեր, որոնք երկրային ոչ մի մարմին չէր կարող արձակել։ Կրուկոը այդ նիւթը, որ անյայտ էր, կոչեց գելից։ Ահա այդ նիւթն է, որ գտել է Ռամզայը. դա գազային մարմին է։

Համեմատելով գելիցի արձակած ճառագայթները արևի ճառագայթների մէջ անյայտ մնացած ճառագայթի հետ, գտել են նրանց կատարեալ նմանութիւնը։

⁂

Չնայելով որ լուսինը մեր մոլորակին ամենամօտ գտնուող երկնային մարմիններից մէկն է, բայց և այնպէս մինչև օրս էլ դեռ լուսինը ինչպէս հարկն է ուսումնասիրուած չէ. նոյն իսկ դեռ հաստատապէս յայտնի չէ, թէ լուսնի վրայ կեանք կա՞յ, թէ ոչ։ Մինչև այժմ գոնէ այս կարծիքն էր տիրապետում, թէ լուսինն իւր կեանքի շրջանն անց է կացրել և բոլորովին մեռած մարմին է ներկայացնում։ Բայց կան դրա ճշմարտութեան վրայ կասկածողներ. կարծւում է, որ լուսնի վրայ դեռ կատարւում են փոփոխութիւններ, հետևաբար և օդ ու ջուր կայ այնտեղ։ Այդ կարծիքները մասամբ հաստատւում են Պերուի Արեկինեան աստղաբաշխական դիտարանի տեսուչ Ուիլիամ Պեկերինգի կատարած վերջին նկատողութիւններով։ Նա ամենից աւելի յարմարութիւններ ունենալով լուսինը դիտելու, նկատել է, որ լուսնի դէպի մեզ դարձած կիսագնդի կեդրոնական միքանի հրաբխների ձագառներում ու հովիտներում կան սև կէտեր, որոնք լուսնի լրման միջոցին աւելի մթագնում են, այսինքն այն ժամանակ, երբ այդտեղ ստուեր ընկնել կարող չէ, ընդհակառակն, մինչդեռ ստուեր ընկած միջոցին դրանք աւելի են լուսաւորւում։ Պիկերինգն այդ երևոյթը բացատրում է այսպէս, թէ լուսնի լեռնափակերում ջուր կայ կամ սառոյց, որը ժամանակ առ ժամանակ հալչում է։

*

Պիկերինգը, լուսնի վրայ, բացի մինչև այժմ յայտնի եղած հովիտներից ու ծործորներից, նկատել է ուրիշ 35 նեղ կիրճեր, որոնք, նրա կարծիքով, ցամաքած գետերի հուներ պէտք է համարել, քանի որ դրանք շատ նմանութիւն ունին երկրի երեսին եղած գետերի հուներին։ Այդ կիրճերը ամեն տեղ միատեսակ լայնութիւն չունին, և միայն մի ծայրում քանի գնում՝ լայնանում են և նմանում գետաբերաններին։

Լուսնային այդ գետերը շատ մեծ չեն. ամենամեծ գետի երկարութիւնը հազիւ 65 մղոն է, իսկ լայնութիւնը միքանի հարիւր ֆուտից աւելի չէ, և հազիւ թէ այդ գետերի մէջ ջուր լինի։

Պէտք է այս էլ իմանալ, որ լուսնի մակերևոյթը հարուստ չէ բազմաթիւ ձևերով։ Լուսնի վրայ գլխաւորապէս կլորակ ձևն է տիրապետում (հրաբխային բերանները, լեռնափակերը և այլն) և մէկ էլ երկարանիստ ձևեր, ինչպէս են հովիտները, ձորերը, պատառուածքները։ Ձևերի այդ միատեսակութիւնն ապացոյց է լուսնի կազմուածքի միատեսակ նիւթից բաղկացած լինելուն. դրան ապացոյց կարող է լինել նաև նուազ կարծրութիւնը՝ երկրի կարծրութեան հետ համեմատած։ Իսկ արևի լոյսի լուսնի վրայից արտափայլելուց կարելի է եզրակացնել, որ նրա մակերևոյթը կազմուած է հրաբխային նիւթերից։ Այդ բոլորը լիովին համապատասխան է Լապլասի յայտնի ենթադրութեանը, թէ լուսինը երկրից պոկուած մի մարմին է, որը տեղի է ունեցել այն դարաշրջանում, երբ դեռ երկիրը մառախլապատ մարմին էր ներկայացնում։ Հաւասարակշռութեան օրէնքով այդպիսի մարմնի պնդութիւնը պէտք է մակերևոյթից դէպի կեդրոնը գնալով աւելանար։ Եւ որովհետև այն նիւթը, որից կազմուած է լուսինը, բաժանուած է երկրի մակերևոյթի բաղադրութիւնից, ուստի և նրա պնդութիւնն աւելի նուազ է, իսկ բաղադրութիւնն—աւելի միօրինակ։

⁂

Լևի և Պիւյզէ գիտնականներն, ուսումնասիրելով լուսնի մակերևոյթը, այն եզրակացութեան են եկել, որ նրա վրայ եղած ձորակներից ու պատառուածքներից շատերը իրենց վրայ կըրում են այն ժամանակուայ կնիքը, երբ դեռ լուսինը չէր պնդացած։

Լուսնի մառախլակազմ նիւթը, երկրից բաժանուելուց յետոյ, միլիոնաւոր տարիների ընթացքում, նախ ստացել հեղուկ կերպարանք, ապա և պնդացել է։ Պնդացման շրջանից առաջ հեղուկ նիւթի մէջ տեղ-տեղ առաջացած կըլինէին, ի հարկէ, պնդացած լաւայի կղզեակներ, որոնք, իրարու չփուելով բազմանկիւնի ձև կըստանային և վերի վերջոյ կըմիանային իրարու և կըկազմէին լուսնի կեղևը, որ դեռ յետոյ էլ բաւական երկար ժամանակ տեղ տեղ պատառուելով դուրս կըթողնէին ներսի հալուած նիւթը։ Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ այդ պատառուածքները կառաջանային կղզեակների միացման գծի վրայ, որից դուրս կըգար լաւան և կըսառչէր։ Ահա այդ միջոցներից մնացած կիրճեր ու ձորակներ կան, որոնք հարթ յատակ ունին, ուղիղ գծի ընթացքով են և ամեն տեղ միատեսակ խորութիւն ու լայնութիւն ունին։ Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ եթէ դրանք առաջացած լինէին ջրի և օդի ազդեցութիւնից, նրանց ձևն էլ տարբեր կըլինէր, ինչպէս և խորութիւնն ու լայնութիւնը։ Եւ որովհետև լուսնի վրայ օդի և ջրի ազդեցութիւնը նշմար չի տեսել, ուստի և այդ գծերը մնացել են նախնական ձևով։

ցիչը այդ դպրոցի համար յարմար է երևում, առայժմ որոշ կարծիք չի կարելի յայտնել, միայն այսքան կարող ենք ասել, որ ծնողների և տղաների ոտքի տակ դալարուողներից չէ։

Բէկ.

ՇՈՒՇԻ, 26 Նոյեմբերի։

Շուշին նոր չարժումների մէջ է մըտնում. քաղաքային ինքնավարութեան կարգադրութիւնները սկսուել են. չատերը կարծում են, թէ չուտով Պարիզ է դառնալու քաղաքը։ Նեդայիմկա ունեցողները չտապում են վճարել, որ ձայնից չզրկուեն։ Տեսնենք ընտրութիւնները ինչպէս կլինին։

Սրա վրայ աւելացաւ և մի նոր դէպք. երէկ երեկոյեան բոլոր եկեղեցիներում ծանուցում արին, որ ժողովուրդը պատրաստուի այս չաբաթ հոգաբարձական ընտրութիւններ անելու։ Ժողովուրդը զարմացաւ այն չարամիտ մարդկանց վրայ, որոնք ոչ միայն տարածում էին, թէ ընտրութիւն չէ լինելու, այլ և այդ բամբասանքի նիւթ էին չինել «Հաչան-Փչան» կամ՝ չուշեցիների խօսքով «Հաչը-Փուչ» թերթի ծնունդ արցախեցի և մի նորեկ պարոնի գործիք սևերեսները ամօթից թաքնւում էին ժողովրդի աչքից։ Այսօր բարձր. հայր սուրբը մի քարոզ խօսեց, մարակեց ոմանց եսականութիւնը, նախանձն և ատելութիւնը, ցոյց տուաւ, որ չատերը իրենց քրիստոնեայ են հրատարակում, սակայն թչուառին մի կոպէկ էլ չեն ուզում տալ։

Յայտնեց, որ բարձր դասեն իրենց միակ փառքի՝ եկեղեցու և դպրանոցի չահերը և սիրով ընտրութիւն անեն, բայց և ցաւ յայտնեց, որ չուտով զուր աղմուկներ են հանելու, ամենաանարժանին արժանաւոր են դուրս բերելու և ամենաարժանաւորին կատարեալ անարժան։ Կուզէք, ասաց բարձր. հայր սուրբը, մի թուղթ վերցրէք և մի ճշմարիտ մարդու մասին հազար գըրպարտութիւններ գրեցէք և պտտեցրէք Թիֆլիսում, հարիւրաւոր մարդիկ առանց քննելու կստորագրեն կամ իրենց կամ ուրիչների տեղ։ Վերցրէք մի թուղթ և գովեցէք մի յայտնի չարագործի, էլի կստորագրեն հարիւրաւոր մարդիկ։ Այս խօսքերը սաստիկ ազդեցին ժողովրդին, մանաւանդ երբ հայր սուրբը նկատեց, թէ չատ մարդիկ դուրսը լաւ են ձևանում, բայց իրենց ընտանիքում անգամ հրէշներ են։ Վերջում նա յորդորեց, որ դպրոցի գործը հասկացող, գիրքով, բարեսէր և հայրութիւն անել գիտցող մարդկանց ընտրեն։ Ժողովուրդը չատ գոհ դուրս եկաւ եկեղեցուց։

Ժողովրդի պատուաւորներից չատերը այժմ յաճախում են ընծայարանը և իրենց աչքով տեսնում ուսուցիչների անձնուէր աշխատանքները։ Ընծայացուներից չատերը, որոնք զգացին իրենց անընդունակութիւնը, հեռացան, այժմ մնում են միայն 14 հոգի։ Բարձր. հայր սուրբը ոչ մի ձեռնադրութեան իրաւունք չէ տալիս, որովհետև գիւղերը մեծ մասամբ լիքն են քահանաներով։

Այս օրերս քահանայ էր ուզում դառնալ մի պարոն, որ Ներսիսեան դըպրոցից էր և կամենում էր ձեռնադրուել Սարով գիւղի համար. բայց որովհետև այդ գիւղում 60 տուն բնակիչ կայ և արդէն մի աղքատ քահանայ ունի, մերժուեց՝ համաձայն այդ քահանայի գրաւոր բողոքների։ Այս դէպքը գրգռել է սադերին, մանաւանդ այն նորեկ պարոնին, որ մի տեղ մի կուսակցութեան է պատկանում, միւս տեղում՝ միւս կուսակցութեան, որպէսզի աջողեցնէ իւր թչուառ բաժանորդագրութիւնը։ Պարոնը առաջարկել էր բարձր. հայր սուրբին էլ իւր պատրաստակամութիւնը՝ գովելու նրան «Հաչը-Փուչ» թերթում կամ նրա խօսքով՝ «իւր թերթում»։ Եւ երբ արհամարհուած մերժուեց, գնաց միքանի ընկերներ և սկսել է խուլ անկիւններում գեր. Խորէն եպիսկոպոս Ստեփանէի համար կողմնակիցներ որոնել։ Կարող է սակայն հաւատացած լինել, որ գեր. Խորէն եպիսկոպոսը ոչ մի ժամանակ չի գալ մի այնպիսի քաղաք, որտեղ երկար տարիներ եղել է, մանաւանդ չուշեցիների մէջ, որոնց երեխաներին երկար ժամանակ դաս է տուել։ Շուշեցիք էլ չատ լաւ են ճանաչում գեր. սրբազանին և պէտք չունին խրատներ լսելու երեկուայ ջահիլներից։ Իսկ թէ ո՞վ է ուզում դիմել Վեհափառին անմիտ խնդիրներով—մեզ կատարեալպէս անյայտ է։

Բայց մենք մեր նպատակից չեղուեցինք, «Նոր-Դար»-ի էջերը ի չար գործ դրինք, սակայն կըներուի մեզ. մենք միտք չունենք հերքում գրելու, այլ միայն բնորոշ դիտողութիւններ ենք անում, որոնք ապագայում նչանակութիւն կունենան։

Բարձր. Գարեգին հայր սուրբը վճռել է և կանոնադրութեան մէջ մտցրել, որ առանց օրինաւոր ուսման ոչ ոք քահանայ չդառնայ։ Ընծայացուներն էլ պէտք է նախ վկայական ստանան ընծայարանի տեսուչ պ. Եղիչէ Մաղաթեանցից և ուրեմն վկայուած լինին գոնէ իբրև դպրանոցի Գ. կամ Դ. դասարանին հաւասար, որ իրաւունք ըստանան գիւղում անքահանայ ձեռնադրուելու։ Իսկ ով որ չկարողանայ ըստանալ այդքան ուսում, նա չի կարող ձեռնադրուիլ։

Այս օրերս հայր սուրբը մի ժողով էր արել վաճառականներից և արհեստաւորներից, որոնք պէտք է համաձայնուեն պահել կիրակիներն և նչանաւոր տօն օրերը։ Թէ բժշկական և թէ հոգևոր կարևորութիւն ունի այս գործը, ուստի և մեծամասնութիւնը համաձայնւում է։ Հետևանքի մասին կըգըրեմ։

***

ՆՈՒԽԻ, 7 Նոյեմբերի։

Նուխու աղայոց դպրոցը լինելով միանգամայն խարխուլ և արդի մանկավարժական պահանջներից զուրկ մի չինութիւն, արժ. Վահան վարդապետի օրով և նրա առանձին հոգացողութեամբ հարց բարձրացաւ ձեռնարկել առողջապահական պահանջներին յարմար մի չինութեան։ Յատուկ դրա համար արժ. Վ. վարդապետը դիմեց զանազան միջոցների, խնայողութիւնների և կարողացաւ երկու տարուայ ընթացքում ձեռք բերել միքանի հազարներ, միենոյն ժամանակ կազմել մի յատակագիծ, որի համար ամենաչատը պահանջւում էր 10-12 հազար. մի գումար, որ բարձր չէր նուխեցոց ուժերից։ Արժ. հօր անակնկալ հեռանալովն ամեն ինչ տակն ու վրայ եղաւ. չնորհիւ անարժան մարդկանց, բարձուեցան ամիսներով մտածուած և դժուարութեամբ ձեռք բերած աղբիւրները, սահմանուած խնայողութիւններն ընդլայնեցան, զանազան մարդկանց ռոճիկները աւելացան՝ լոկ զուարճութեանց համար, և վերջապէս լոյս ընկան մարդիկ, որոնք փառք վաստակելու նպատակով, առանց իրենց հաչիւ տալու, առանց նուխեցոց անմախանձելի դրութիւնն ի նկատի առնելու, առանց գումարի փոքրութեան վրայ աչք ածելու, առանց ապագայի նեղութիւնների վրայ մտածելու, չինութեան գործի թերի մնալը նախատեսելու, սկսեցին չինութեան հիմքը ձգել, յուսալով որ դրանով բարերարութիւն արին նուխեցոց և նոր սերնդին ազատեցին խարխուլ մի չինութիւնից։

Այդ մարդիկը արժ. Վ. վարդապետի յատակագիծը չհաւանելով զանազան փոփոխութիւններ մտցրին ինքնագլուխ, և այսօր փոխանակ 1½ յարկանի չինութիւն ստանալու, երկյարկանի չինութիւն ենք ստանում, փոխանակ 10-12 հազար ծախս ունենալու, 25-30 հ. ր. ենք ունենում, որը, չնորհիւ այդ փառքավաստակների պէտի, առանց այն էլ աղքատութեան մէջ հեծող նուխեցիք պէտք է հոգան, թէ ո՛րտեղից, Աստուած գիտէ։ Շինութեան ձևն էլ ենթարկուելով զանազան մարդկանց արխիտեկտուրական հանճարին, այսօր ներքի յարկը կորցրել է իւր ձևը և նման է ճիչտ զօրանոցի չինութեան. իսկ թէ վերի յարկը ինչ ձև կ'ընդունի,—այդ չենք կարող գուչակել, որովհետև ոչ չինութիւնն կըչարունակուի և ոչ էլ մենք բաղդ կունենանք այդ տեսնելու։ Եղած միքանի հազարները վաղուց արդէն վերջացած են և, ինչպէս լսում ենք, դեռ պարտք էլ ունին։

Այսօր ներքի յարկը վերջացած է, որը, անձրևից և ձիւնից պահպանելու համար, պէտք է մի կերպ գլուխը ծածկել. ինչո՞վ, ինչ միջոցով և ովքեր, յայտնի չէ... Փառք վաստակողներից ամենագլխաւորը իւր նպատակին հասած լինելով, խոյս է տուել գիւղերը իւր սըխալը քաւելու, մնացեալներն էլ, մի փոքրիկ նեղութեան հանդիպելով, գործը երեսի վրայ թողած, իրենց օրուայ հաչիւներն են տեսնում։ Օրինակելի բան.. անհեռատեսութեան սպառ և նմուչներ՝ մարդկային աչխարհի փառք վաստակողների։ Եւ դեռ կան մարդիկ, որոնք սուտ հաճոյանալու մտքով՝ իբրև անաչառ թղթակիցներ՝ (Աստուած անաչառ համարէ) թերթերում բարեհաճում են գրել, թէ նայելով եղած ջանքերին, կարելի է ասել, որ մի տարուց յետոյ աղայոց դպրոցը մի ընդարձակ չինութիւն կունենայ (ե՞րբ), ըստ ամենայնի յարմար արդի մանկավարժական պահանջների, (տայ Աստուած. ափսոս որ երազ է)։ Իսկ մենք կասենք և փաստերով կարող ենք ապացուցանել, որ նայելով արդի փառավաստակների [illegible] ջանքերին, երազած մեծամեծ փառքի ու [illegible] գործունէութեան, ոչ թէ մի տարուց, այլ միքանի տասնեակ տարուց յետոյ էլ չենք ունենալ մեր ուզած դպրոցը, քանի որ գործին գլուխ են կանգնել [illegible] մարդիկ։

Ի՞նչ կարիք կար փոփոխութեան՝ ենթարկել հին ձևը, որը 10-12 հ. էր պահանջում և համապատասխան էր առողջ. պայմաններին ու ներելի նուխեցու ուժերին։ Այսօր ինչու պիտի պարտք ունենայ և այն էլ ո՞ւմ. արդեօք չէ՞ կարելի դրա համար հաչիւ ներկայացնեն, որպէսզի դրանով վերանայ ժողովրդի կասկածը և զուր տեղիք չտան յուսահատութեան։

Մի այդպիսի չինութիւն ևս սկսուել է Ջալէթի վանքում, որը նոյնպէս թերի է և որի համար ևս մեծամեծ պարտքեր կան արուած, թէ ինչու համար—յայտնի չէ, այդ յայտնի է միայն մի յայտնի փառավաստակի, որի հաչիւների մէջ եթէ մտնելու լինենք, պարզած կըլինենք այն գաղտնիքի սև քօղը, որի վերացումից ամեն ոք պարզ կըտեսնէ մեր ազգային գործերի միակ խոչընդոտը, այն որդը, որը չարունակ կաբար կըծում է մեր ազգային հաստատութեանց լումաները, այն լումաները, որոնց մէջ կան մեր աղքատների վերջին կոպէկը։

Դեռ սպասենք, գուցէ մի օր մարդիկ կըբարեհաճեն հաչիւ տալու նուիրատուներին։

•

Խոյ-Զաղէ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիեննայից գրում են «Mémorial Diplomatique»-ին.

«Այն անցքերի նկատմամբ, որ կարող են պատահել Թիւրքիայում, Աւստրիա-Ունգարիան նչանաւոր չափով զօրքեր է կեդրոնացնում Բոսնիայում և Հերցեգովինայում։ Անցեալ չաբաթ ունգարական վեց զօրագունդ հրաման ստացաւ գնալու դէպի այդ գաւառները»։

—

Յայտնի է, որ Յունաստանը մեծ պատրաստութիւններ է տեսնում մասնակցելու համար պետութիւնների նաւային ցոյցին։ Ասում են, որ կառավարութիւնը մտադիր է ազգային բանկից 500,000 ֆրանկ փոխառութիւն անել մարտանաւերի զինման համար։

—

⁂

Սակայն լուսնի վրայ կան նաև միքանի ձևեր, որոնց բացատրութիւնը դեռ լիովին պարզուած չէ։ Գիտնական Ստանիսլաւ Մենիէն փորձ է արել այդ երևոյթները բացատրելու։

Եթէ մանր ծեծած գիպսը ջրով խառնենք ու պղնձի մէջ ածելով տաքացնենք կրակի վրայ, այնպէս, որ ջուրը չուտով գոլորչիանայ, այն ժամանակ ջրային գոլորչիների դուրս եկած տեղերում կառաջանան խոր փոսեր, բարձր չըրջապատներով, որոնք չատ նման են լուսնի վրայ եղած հրաբխային ձևերին։ Երբեմն առաջանում է փոսիկների մի ամբողջ խումբ, որը մի ընդհանուր բարձր չրջապատ է ունենում,—մի երևոյթ, որ նոյնպէս նման է լուսնի վրայ եղած այդպիսի ձևերին։ Գիպսի մակերևոյթի վրայ փոսիկները հաւասարապէս չեն զետեղուած. տեղեր կան, որ դրանցից բոլորովին չկայ, իսկ տեղեր էլ կան, որ լիքն են դրանցով։ Միևնոյն բանը երևում է նաև լուսնի վրայ, ուստի և աստղաբաչխները լուսնի այդպիսի մակերևոյթը բաժանել են երկու մասի—«ծովերի» և «ցամաքների»։

Երբ գիպսի գոլորչիացումը վերջանում է, նրա վրայ երևում են նոյնպիսի պատառուածքներ, ինչպիսիք որ լուսնի վրայ կան։

Ի հարկէ, երկիրս էլ ենթարկուել է այդ անցողական վիճակին, միայն լուսնի կեանքը կարճ լինելով կանգ է առել կէս ճանապարհին, իսկ երկիրս դեռ չարունակում է իւր կեանքը։

⁂

Երկնային մարմիններն ուսումնասիրելու համար գործ են ածում գլխաւորապէս հեռադիտակը։ Սակայն աստղաբաչխներին ոչ նուազ ծառայութիւն է մատուցանում և լուսանկարը, որը չատ անգամ նոյն իսկ հանում է այնպիսի երկնային մարմինների պատկերներ, որոնք ոչ միայն հասարակ աչքով, այլ և ամենազօրեղ դիտակներով չեն երևում։ Ի հարկէ, առայժմ լուսանկարչութիւնը դեռ իւր կատարելագործութեան հասնելուց չատ հեռու է, բայց չնայելով դրան, արդէն այժմ էլ նրա մատուցած ծառայութիւնը չատ մեծ է։

Առաջին անգամ 1850 թուին ստացան անչարժ աստղի լուսանկարչական պատկերը։ Սակայն այդ օրինակը հետևող չունեցաւ մինչև լուսանկարչական «թաց» զգայուն թիթեղների հնարուելը։ Դրանցով բաւական աջողութեամբ միքանի լուսանկարներ ստացուեցան։ Բայց այդ փորձերն էլ այնքան գործադրութիւն չստացան, մինչև որ «չոր» թիթեղները գտնուեցան, որ լուսանկարչական գործի մէջ ահագին չարժում ձգեցին։ Այդ թիթեղի մի առանձնայատկութիւնն էլ այն էր, որ դրանցով կարելի էր հանել նաև այնպիսի մարմինների նկարներ, որոնք չատ թոյլ լոյս են արձակում, ուստի և այդպիսի մարմինները պէտք է երկար ժամանակ մնան գործիքի առաջ, որպէսզի նրանց պատկերը տպաւորուի թիթեղի վրայ։ Դա առաջանում է նրանից, որ երկար ժամանակի մէջ թոյլ լոյսը հաւաքւում է թիթեղի մէջ և վերջ ի վերջոյ ազդում նրա վրայ։ Ինչպէս յայտնի է, մեր աչքն այդպիսի ընդունակութիւն չունի. եթէ մարմինը մեր դիտողութեան չրջանից դուրս է, այն ժամանակ որքան էլ որ երկար ժամանակ նայելու լինենք այդ մարմնին, դարձեալ չենք տեսնիլ, մինչդեռ «չոր» զգայուն թիթեղներն այդ յատկութիւնն ունին։ Մինչ առաջուայ «թաց» թիթեղները երկար ժամանակ չէին կարող մնալ, փչանում էին չուտով, «չոր» թիթեղները կարող են ամբողջ օրեր մնալ մարմնի առաջ առանց փչանալու։

Ահա այսպիսով ուրեմն, լուսանկարչութեան միջոցով հնարաւոր եղաւ նկարել այնպիսի աստղերի պատկերները, որոնք ոչ մի գործիքով չեն երևում։

•

Լուսանկարչութեան միջոցով չատ հետաքրքիր դիտողութիւններ եղան միգակազմերի կամ միգային կէտերի վերաբերմամբ։ Ինչպէս յայտնի է, այդ միգակազմերը Կանտ-Լապլասի թէօրիայով ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ արեգակնային դրութիւն՝ միայն իւր նախնական կազմի մէջ։ Ժամանակ անցնելուց յետոյ դրանք խտանում են և արեգակներ ու մոլորակներ են դառնում, ինչպէս կազմուել են մեր արևը, երկիրը և բոլոր երկնային մարմինները։ Պարզ աչքով միգակազմերը բոլորովին չեն երևում. հեռադիտակով գոլորչիանման բաներ են թւում, որոնք անհուն տարածութեան մէջ սփռուած են։ Հերչէլի հաչուով նրա նկատած ամենահեռաւոր միգակազմը գտնւում է մեզանից 25,000,000,000,000,000,000 մղոն հեռու, որի լոյսը մեզ 20,000,000 տարուց է հասնում։ Թէև միքանի գիտնականներ ապացուցանում էին, որ միգակազմերը գալարուն ձև ունին, բայց չատ գիտնականներ կասկածում էին։ Այդ կասկածները փարատեց միգակազմ լուսանկարչական պատկերը։

•

Լուսանկարչութիւնը մեծ ծառայութիւն է մատուցանում խմբային աստղերի ուսումնասիրութեան միջոցին, ինչպէս, օրինակ, յարդգողի ճանապարհն է։ Ամենազօրեղ հեռադիտակներն այնքան պարզ գաղափար չեն տալիս այդ խմբերի մասին, ինչքան լուսանկար պատկերները։ Կենտաւրի համաստեղծութեան մէջ, օրինակ, բացի մի խումբ աստղերից, ուրիչ չէ երևում հեռադիտակով, մինչդեռ լուսանկարից պարզւում է, որ դա աստղային խմբերի մի ամբողջ սիստեմ է, որ մինչ այդ յայտնի չէ եղել գիտութեան։

Լուսանկարը ոչ պակաս ծառայութիւն է մատուցանում նաև գիսաւորների ուսումնասիրութեան համար, որոնց չարժման ամեն մի կէտն և կրած փոփոխութեան իւրաքանչիւր ձևը արձանագրում է ամենաճիչտ և որոշ կերպով։

•

Բայց լուսանկարչութիւն անհամեմատ մեծ ծառայութիւն է մատուցանում, երբ միացած է լինում լուսապատկերի վերլուծութեան հետ.—երկնային մարմինների լուսապատկեր լուսանկարների միջոցով կարելի է ուսումնասիրել մարմնի ձևն ու բաղադրութիւնը, որա չէլ չարժման արագութիւնն ու ուղղութիւնը։ Այդ միջոցով երևան եկան չատ մոլորակներ, որոնք մեզ անտեսանելի էին, իսկ այժմ լուսանկարի չնորհիւ կարելի եղաւ ոչ միայն նրանց գոյութիւնը, այլ և նրաց չարժման պարագաներն իմանալ։

Այսպիսով ուրեմն լուսանկարչութիւնը աստղաբաչխների ամենագլխաւոր օգնականն է հանդիսանում. չատ անգամ մեր աչքը կարող է մեզ խաբել, բայց լուսանկարը—երբէք։

Հրատ.

Աթէնքում կազմակերպուած է մակեդոնական մի մասնաժողով, որին գլուխ է անցած Պեկլոսը և ուրիշ մակեդոնիացիներ։ Մասնաժողովը նպատակ ունի նուիրատուութիւններ հաւաքելու, որոնցով պիտի կազմակերպուի մակեդոնական մի բանակ՝ Մակեդոնիան բուլղարների դէմ պաշտպանելու համար։ Երկու օրուայ ընթացքում հաւաքուած է 1,200 դրախմա։

—

«Berliner Tageblatt»-ի ասելով, բուլղարական ներկայ կառավարութիւնը վճռել է դատի ենթարկել այն բոլոր մինիստրներին, որոնք մասնակից են եղել Ստամբուլովի զեղծումներին։

—

Բելգիայի Լէօպոլդ թագաւորը մտադիր է երկրորդ անգամ այցելել Անգլիա։

—

Չնայելով, որ Բուրժուայի մինիստրութիւնը Ֆրանսիայում բացառիկ բարեյաջող պայմանների մէջ է, որովհետև նրան պաշտպանում են մինիստրներ գլորողները և յարձակւում են նրա վրայ այն ամենքը, որոնք սովոր են պաշտպանել կառավարութիւնը,—այնուամենայնիւ նրա դրութիւնն այնքան էլ ամուր չեն համարում, Ընկերավարականներն և արմատականներն ուղղակի ասում են, որ իրենք գոհ չեն մինիստրութեան վերջին գործողութիւններից և երբ անհրաժեշտ համարեն, նրա դէմ ձայն կըտան։

—

«Petite Republique» թերթը յայտարարում է, որ Կարմօյի գործադուլ անող բանուորների օգտին բացուած ստորագրութիւնից արդէն գոյացել է 100,000 ֆրանկ։ Այդ լրագիրը մի նոր կոչ է անում նուիրատուներին, կամենալով անհրաժեշտ գումարը հաւաքել՝ մի ապակեգործարան չինելու և այդ գործարանն ամբողջապէս նուիրելու բանուորներին ի սեպհականութիւն։

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»-ԻՆ
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. 29 նոյեմբերի.—Ի յիշատակ Մեծ Իշխանուհի Օլգա Նիկոլաևնայի բերկրաւէտ ծննդեան, Պետերբուրգի միտրոպոլիտը այդ քաղաքի բարեգործական հաստատութիւններից մէկի մէջ տնային եկեղեցի կառուցանելու համար նուիրել է 4,000 ռուբ.։ Այդ մասին Թագուհի Կայսրուհուն զեկուցուած ժամանակ, Նորին Մեծութիւնը բարեհաճել է իւր ձեռքով գրել՝ «Շնորհակալ եմ» բառերը։

ՄՈՍԿՈՒԱ.—Ամսիս 28-ին, այստեղ հասաւ Հեսսենի մեծ իշխանն իւր ամուսնու հետ միասին։ Երկաթուղու կայարանում նրան դիմաւորեցին օգոստափառ գեներալ-գուբերնատորը իւր կողակցի հետ։ Բարձրապատիւ հիւրերը իջան Կրեմլովսկի պալատում։

ՌՈՍՏՈՎ Դ/Վ.—Դուման որոշեց յատկացնել 30,000 ռ..ուբ. երկու քաղաքային տարրական ուսումնարան բանալու գործին, որոնք պիտի կրեն Օլգինսկի անունը։

ՊԱՐԻԶ. — Հասարակապետութեան նախագահի հակառակորդները ամօթալի արշաւանք են սկսել նրա անձնաւորութեան դէմ. բոլոր լրագրները դատապարտում են այդ կռիւը և ասում են, որ նրանց վարմունքը նախագահ Ֆօրի պատիւն ու վարկը աւելի ևս պիտի բարձրացնի։

ԱԼԺԻՐ.—Քաղաքային վարչութիւնը ի պատիւ ռուս նաւատորմղի սպաների պատրաստել էր թատրոնական մի չքեղ ներկայացում։ Արտիստները երգել են ռուսական ազգային հիմնը և մարսէյլիեզը, որոնց ձայնակցում էին նաև ուրախ հանդիսականները։

ԼՈՆԴՈՆ. («Նով. Վրեմ.»).—Իտալացիների պարտութիւնը, հաւանականաբար, Կրիսպիի ձեռքում պիտի ծառայի իբրև պատրուակ զինուորական նոր, առաւել ընդարձակ արշաւանք սկսելու համար։ Նա վաղուց ցանկանում էր Աբիսինիայի դէմ զօրեղ արշաւանք անել, նրան ամբողջովին տիրապետելու նպատակով, սակայն իտալական պարլամենտը մինչև այժմ ևս հակառակում է այդ ծրագրին։ Անգլիացի դրամատէրները սպասում են, որ իտալական պետական արժեթղթերի գինը զգալի կերպով պիտի ընկնի։

«Daily News»-ի Իօկոհամայի թղթակիցը գանգատւում վերջին վեց ամսուայ ընթացքում ռուս կառավարութեան ազդեցութիւնը Արևելքում սաստիկ կերպով զօրանալու վրայ։ Անգլիան պէտք է անպատճառ ծայրայեղ ջանքեր գործ դնի, որպէսզի կարելի լինի ռուս ազդեցութեան աճելու առաջն առնել։

Կ. ՊՈԼԻՍ. Նոյեմբերի 27-ին, երեկոյեան, Սայիդ փաշան վերադարձաւ իւր տուն։

ԲԵԼԳՐԱԴ, — Քաղաքագլխի տանը Գարաշանինը և Միքայէլ միտրոպոլիտը միմեանց պատահեցան։ Գարաշանինը համբուրեց միտրոպոլիտի ձեռքը, իսկ Գարաշանինը համբուրեց վերջինի ճակատը և օրհնեց նրան։

ՊԱՐԻԶ, 30 նոյեմբերի («Նովոստի»).—Ֆօրը մերժեց պալատին ներկայացնել այն ծրագիրը, որը նախագահին պաշտպանում է իւր անձի նկատմամբ եղած յարձակումներից դէմ։

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Ռուսական դեսպանը սուլթանի հետ ունեցած տեսակցութեան ժամանակ հաղորդելով նոյեմ. 24-ին դեսպանական խորհրդի կայացրած որոշումը երկրորդ պահականաւերի թոյլատրութիւնը պահանջելու մասին, յանուն Թագաւոր Կայսրի պնդեց նոյն պահանջի վրայ։ Նոյեմ. 28-ին սուլթանը ստորագրեց երկրորդ պահականաւերը թոյլատրող իրադէն. այդ մասին հաղորդուել է պետութիւնների դեսպաններին։

ԱԼԺԻՐ («Նով. Վրեմ.»).—«Դիմիտրիյ Դոնսկոյ» յածանաւի հրամանատարն ու սպաները խնդրում են նամակները ուղղել Զմիւռնիա։

ՀՌՈՄ. — «Ստեֆանի» գործակալութեան Մասսովայից ստացած տեղեկութեան համաձայն, գեներալ Արիմանդին միացաւ Բարատիերիի հետ։

ՄԻԼԱՆ.—Կրիսպին Աֆրիկայի անցքերի պատճառով պալատից պահանջում է նոր վարկ։ Նիապլ հրաման է ուղարկուած դէպի Մասսովա ճանապարհ հանել 20,000 զօրք. Վենետիկի զինարանին հրամայուած է պատրաստել «Էտնա» զրահաւորը, միևնոյն տեղը ուղարկուելու համար։

ՍՈՖԻԱ, («Նով. Վրեմ.»).—Վերջին օրերս մօտ 100 աւստրիացի և անգլիացի սպաներ խիստ կերպով ծպտուած անցան Կ. Պոլսի ուղղութեամբ։

Խմբագիր հրատարակիչ՝
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԴՈՒԵԱԼ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ
ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԸ
բնակւում է Սոլոլակում, Կոնսուլսկի փողոցում, Բուդաղեանի տանը
(711) 3—3.

Ի. Ֆ. ԼՈԿԿԷԻ
ՏԱԿԱՌԱԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ԿԱԶԱՆՈՒՄ
առաջարկում է նոր ձևի
ԳԻՆԻ ԵՌԱՑՆՈՂ ՏԱԿԱՌՆԵՐ փակ դրութեամբ եռացնելու համար
ՏԱԿԱՌՆԵՐ, ՋԱՆԱՆԵՐ և առհասարակ ամեն տեսակ ամաններ գինու և գարեջրի համար
Հասցէն նամակների և հեռագիրների համար՝ Локке Казань.
(М.) 16—12.

ԴՆԱՑԱՑՏՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ
ՌՈՒԱԼՆԵՐ
ԴԱՇՆԱՄՈՒՐՆԵՐ
ՖԻՍ-ՀԱՐՄՈՆԻՈՒՄՆԵՐ, ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ, ԿԻԹԱՌՆԵՐ, ՖԼԷՑՏԵՐ, ԿԼԱՐՆԵՏՆԵՐ, ԶԱՆԳՆԱԽԱԶԵՐ, ԼԱՐԵՐ ԵՒ ԱՅԼՆ ԵՒ ԱՅԼՆ
բոլոր տեսակ գործիների համար
գինը կարելի է վճարել մաս-մաս,
ՆՈՐ-ՊՐԷՅՍԿՈՒՐԱՆՏՆԵՐ
ուղարկւում են ձրի
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆԵՐԻ ԵՒ ԶԱՅՆԱԽԱԶԵՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ԴԵՊՕ
Բ. Մ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ
Մատակարար Կայսերական Երաժշտական Ընկերութեան
Музыкальное депо Б. М. Миримаияна Тифлисъ Дворцовая ул.
652 30—21

!ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾՈՒՄՆԵՐԻՑ!
Առողջապահական
ՌՕՆՆԵՔՈՐԱԿԻ-ՏՈՒՓՐԻՆԻ ՕՃԱՌ
Դեղագործ
Գ. . ԻՒՐԳԵՆ
ոչնչացնում է մաշկը, արևից այրուածքը, դեղին բծերը, եղունգները բշտիկները և պաշտպանում է ամէնից քերտնելու դէմ։ Առաջարկւում է որպէս արդիւնաւոր անվնաս բարձր որակութեան օճառ։
Մի կտորի գինը՝ 50 կ., 1/2 կտորինը՝ 30 կ.։ Վաճառւում է բոլոր ամենալաւ դեղատներում և դեղատնային խանութներում։
ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏԸ բոլոր Ռուսիայի համար Գ. Ֆ. ԻՒՐԳԵՆՍԻ մօտ, Մոսկւայում։ ԴԵՊՈՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ՝ դեղատնային ապրանքների առևտրի ընկերութեան՝ Տարինովի, պ. պ. Պոպովի, Ազնաուրովի դեղատներում։
(М.) 24—16

ТРЕБУЮТСЯ АГЕНТЫ для продажи выигрышныхъ билетовъ съ разсрочкой платежа и страхованію
Прос. адрес. банкирской конторѣ
СПБ. **И. А. ШИФЪ**, Гороховая, 13.
М.) 15 15.

«ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԵՂՔԵՐ»
խրատական գրուած օնանականութեամբ իրենց ջղային կազմուածքը խանգարածների համար։
Հեղ. Դ-ր Լօրէնցի
ռուսերէն հրատարակութիւնը՝ Դ-ր Բ-լի։ Գինն է 1 րուբ.
Այս օգտակար գիրքը պարունակում է իւր մէջ շատ խրատներ, թէ ինչպէս կարող են ազատուել հիւանդները վերոյիշեալ ախտի վտանգաւոր հետևանքներից և վերականգնել խանգարուած ոյժերն ու առողջութիւնը։ Այս գիրքը թոյլատրուած է Մոսկուայի գրաքննական կոմիտէտից։
Հրատարակութեան պահեստն է Օտտօ Ասպերգէրի մօտ, Լայպցիգում (Otto Asperger, Leipzig) (Սաքսոնիա)։ Օտարաքաղաքացիները ճանապարհածախս չեն վճարում։
(М.) 24—24.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА
на 1896 годъ
на ежедневную политическо-общество-литературную газету
„Черноморскій Вѣстникъ“
(ВТОРОЙ ГОДЪ ИЗДАНІЯ)

Органъ Черноморья и Закавказья „ЧЕРНОМОРСКІЙ ВѢСТНИКЪ“—первая и единственная на всемъ обширномъ побережьи Чернаго моря газета—выходитъ ежедневно, за исключеніемъ послѣпраздничныхъ дней, по полной программѣ столичныхъ политическо-общественныхъ ежедневныхъ изданій, утвержденной Г. Министерствомъ внутреннихъ дѣлъ.

„ЧЕРНОМОРСКІЙ ВѢСТНИКЪ“, какъ и въ 1-й годъ изданія, ставитъ себѣ задачей разработку и выясненіе существеннѣйшихъ нуждъ Черноморья и Закавказья, служа въ тоже время, точнымъ и правдивымъ отраженіемъ мѣстной жизни во всѣхъ ея разнообразныхъ проявленіяхъ.

Въ виду предстоящихъ въ 1896 году: Священнаго Коронованія Ихъ Императорскихъ Величествъ и открытія Всероссійской выставки—редакція заручилась собственными корреспондентами въ Москвѣ и Нижнемъ-Новгородѣ.

Редакція имѣетъ постоянныхъ корреспондентовъ и сотрудниковъ на всемъ восточномъ побережьи Чернаго моря, въ главныхъ городахъ Закавказья, въ Кубанской области, въ Петербургѣ и Москвѣ.

„Черноморскій Вѣстникъ“, какъ и въ первомъ году изданія, будетъ изображать полную картину жизни Черноморья (съ Батумомъ во главѣ) и Закавказья, сообщая, вмѣстѣ съ тѣмъ, всѣ новости русской и иностранной жизни.

Съ 1 января начнется печатаніе хроники-романа „ИЗНАНКА ОКРАИНЫ“

Подписная цѣна: на годъ для городскихъ подписчиковъ съ доставкой, 6 руб. для иногородныхъ, съ пересылкой 7 руб., за границу 13 руб.: на полгода для городскихъ 4 руб., для иногородныхъ 5 руб., за-границу 9 руб.: На одинъ мѣсяцъ для городскихъ 1 руб., для иногородныхъ 1 руб. 20 коп. Розсрочка платежа по соглашенію съ конторой изданія.

ТАРИФЪ ОБЪЯЛЕНІЙ: на 4-й страницѣ, за мѣсто, занимаемое строкою петита, съ мѣстныхъ объявленій --8 коп.. съ иногородныхъ—10 коп.: на 1-й страницѣ –вдвое. При многократныхъ объявленіяхъ—скидка.

Объявленія изъ за-границы и Россійской Имперіи, за исключеніемъ Кавказа, Закавказья и Закаспійской области, принимаются **исключительно** въ центральной конторѣ объявленій торговаго дома **Л. и Э. Метцль и К°**, въ Москвѣ (Мясницкая, домъ Сытова) и въ Петербургѣ (Большая Морская 11).

Городскіе и иногородные подписчики благоволятъ адресоваться непосредственно въ Контору „Черноморскаго Вѣстника“, Батумъ.

При газетѣ—Батумское отдѣленіе Россійскаго телеграфнаго агентства, съ пріемомъ отдѣльной подписки на курсовыя, биржевыя и торговыя телеграммы (15 рублей въ годъ).
3 3 *Редакторъ-Издатель* **Г. А. Пальмъ.**

L'URBAINE
УРБЭНЪ
Общество Страхованія Жизни.
Невскій пр., № 13.
Ապահովագրուած անձերը, իրենց ապահովագրութեան հենց առաջինտարուց, մասնակցում են Ընկերութեան տարեկան հաշիւներից յատնուող օգուտներից 50%-ին։
Նրանց, այդպիսի մասնակցութեան փոխարէն, նոյնպէս բաւական նշանաւոր արտօնութիւններ են տրւում ծերանալու կամ աշխատանքի կատարելապէս անընդունակ դառնալու դէպքում։
(313) 40 – 36.

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆՈՒՄ
ամեն շաբաթ և երեքշաբթի օրերը, նոյեմբերի 28-ից սկսած, լինելու են հերթական ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ։
(375) 3—2.

Тифлисъ Доз. Цензурою 30-го Ноября 1895 г. Տպարան Ս. Մելիք-Շահնազարեանցի։ Типогр. А. О. Меликъ-Шахназаріанца Воронц. Набережн. Церковный дом